

Doktorok, bérek, kancellárok

PUBLICISZTIKA - LIX. évfolyam, 45. szám, 2015. november 6.

Az embernek az a benyomása, hogy az államtitkárnak időben korlátozott mandátuma van, s ezért a tavaly kialakított, majd idén tavasszal véglegesített Felsőoktatási stratégiát futólépésben igyekszik megvalósítani, miközben nem néz se jobbra, se balra, nem reagál sem ő, sem munkatársai, legalábbis nyilvánosan, kritikákra, adatokra, vagy statisztikákra, csak megy előre.

Nem nyugszik a felsőoktatási törvénygép és hírfolyam. Az embernek az a benyomása, hogy az államtitkárnak időben korlátozott mandátuma van, s ezért a tavaly kialakított, majd idén tavasszal véglegesített Felsőoktatási Stratégiát (FS) futólépésben igyekszik megvalósítani, miközben nem néz se jobbra, se balra, nem reagál sem ő, sem a munkatársai, legalábbis nyilvánosan, kritikákra, adatokra vagy statisztikákra, csak megy előre. Ennek köszönhetően félkész termékek hullanak le a törvénygép futószalagjáról, melyeket mintha át sem olvastak volna, mielőtt – egymás után többször is – kiadtak konzultációra.

Az egyik indoklásban ugyanis, még újabb változatában is, olyan mondatok maradtak, mint „a kutatási tervet folyamatos nyomon kell követni” vagy „a doktorandusz (...) teljesítményének évenként fel kell mérni”, ami kétségeket ébreszt a szakmai gondossággal szemben is, pedig két miniszter jegyzi a dokumentumot, azaz két minisztériumban is fogalmazták, de legalábbis látták. Ám tegyük túl magunkat a kicsinyes piszkálódásokon, és koncentráljunk a legfontosabb hírekre, melyek naponta új helyzetről számolnak be.

Pénz, pénz, pénz!

Közlük is a legcsábítóbbra, a fizetésemelésre. A 2002-es, akkor óriásinak tűnő 50 százalékos béremelés után 2008-ig apróbb kiigazítások (és mellettük kisebb-nagyobb bérkeret-módosítások, értsd: elvonások) tarkították a változó kormányok és a még változóbb miniszterek emlékét. Aztán beütött a nagy válság, és megvolt az indok, hogy azóta változatlanok maradjanak a fizetések, s ami még fontosabb, ne nőjön az állami költségvetés által biztosított bértömeg a felsőoktatási és tudományos munkahelyeken dolgozók számára. Miközben a minimálbér fokozatosan emelkedett, és a bérmegettarítást mind elvitte az arra kifizetendő pénz. Nem beszélve a szép emlékü „Széll Kálmán-terv” miatt bekövetkezett 2011 utáni felsőoktatási támogatáscsökkentésről, ami több helyen jelentős elbocsátásokkal, nyugdíjazásokkal járt. Ezt tovább súlyosbította (csak az állami intézményekben!) a nyugdíjasok visszafoglalkoztatását ellehetetlenítő törvény is, amely elsősorban, de nem kizárólag a tudományos és oktatási kiszolgáló személyzet számának jelentős csökkenését vonta maga után, illetve egyes nyugdíj jogosult oktatók érthető átáramlását egyházi intézményekbe, ahol a munkabérük mellett a nyugdíjukat is fel tudják venni.

De most végre-végre itt a fizetésemelés! Igaz, kicsit sápadt, kicsit savanyú, de a miénk! A tanársegédek 25, az adjunktusok 32 százalékkal magasabb bért fognak kapni, konkrétan havi 40, illetve 70 ezer bruttó forintot. Ez bizony az éhenhaláshoz sok, az életben maradáshoz kevés – különösen, ha figyelembe vesszük: egy szó sem hangzott el arról, hogy a jövőben milyen további emelések várhatók e kategóriákban.

Mindenesetre ezzel vélték kihúzni annak a tarthatatlan helyzetnek a méregfogát, amely a doktori ösztöndíjak – egyébként üdvözlendő – 50, illetve 100 százalékos emelésével keletkezett. Igaz, az ebből

kialakult lavinát tovább görgették a docensek és professzorok felé, akiknek ugyanezen hír szerint csak 2018-ban fogják rendezni a fizetését, ha igaz – és persze nem tudjuk, milyen arányban, és ez mennyire terheli majd meg az intézmények költségvetését. Mert ha az új táblát most januártól bevezetik, az nagyjából így fog festeni a ma rendelkezésre álló adatok szerint (átlagolva, kerekítve): professzor: 440 e Ft, docens: 310 e Ft, adjunktus: 290 e Ft, tanársegéd: 215 e Ft, doktorandusz: 150/200 e Ft – ez utóbbi nettó, az előbbiek bruttó bérek.

Nem először utalok rá, hogy alig van európai ország, ahol a magyar egyetemi fizetéseknel kevesebbet adnak, ezen a helyzeten pedig a mostani emelések sem változtatnak, és nem csak azért, mert rendszerint a professzori béreket hasonlítják össze. A feszültséget most áthelyezték elsősorban az adjunktus-docens viszonyra, és ha azt is hozzávesszük, hogy adjunktusi kinevezéshez elég a PhD-fokozat, de a docensihez több helyen már ma is habilitációt követelnek meg, akkor jelentős morgásmennyiségre számíthatunk. Ugyanis a habilitáció, amely formálisan a *venia legendi*, az „előadói engedély” megadását jelenti abban a kontinentális kultúrkörben, amelybe mi is tartozunk, komoly publikációs és hivatkozási feltételekhez van kötve.

Más szóval a most kialakuló fizetéskülönbség messze nem tükrözi a két besorolás közötti minőségi eltéréseket, ráadásul megtörik az az eddig itthon is követett nemzetközi gyakorlat, hogy a professzori bér arányosított százalékában szabják meg az az alatti szintek béreit. A továbbra is alulfizetett vezető oktatók pedig, akik mégiscsak a hátukon cipelik a magyar felsőoktatás maradék hitelét és tekintélyét, s akiktől svéd színvonalat követelnek meg etióp fizetésekért, csak várjanak türelmesen a sorukra.

Arról nem is beszélve, amit szintén régóta emlegetek, hogy amíg nem tudunk legalább a közép-európai országok felsőoktatásában szokásos bérezést kialakítani, addig nem lesz versenyhelyzet az oktatói állások betöltésében, tehát oktatói gárdánk nem lesz nemzetközi jellegű és színvonalú, és nem is lehet elvárni, hogy az elszegényedő (vezető!) oktató ne több állásban fecsérrelje szellemi kapacitásait ahelyett, hogy minden energiájával oktatói és kutatói feladatait teljesítené.

Ahhoz képest, hogy mérnök lévén a felsőoktatási államtitkár nyilván a számok embere, az október 7-i sajtótájékoztatóján közölt és az EMMI honlapján még mindig látható adatokban van valami furcsa. Azt írják ugyanis, hogy „a béremelés költsége 13 milliárd forint, ebből 6 milliárdot a központi költségvetésen belüli átrendezéssel teremtenek elő, további 5 milliárd az intézményeknél felszabaduló belső forrásokból áll majd rendelkezésre”. Vajon a maradék kétmilliárdot kaszinózásból vagy perselyezésből fogjuk-e fedezni? (Pár napja az egyik újságban már 8+5 milliárdos megoszlásról nyilatkozott az államtitkár: így legalább az összeadás rendben lett.)

De azért a 6 (vagy 8?) milliárdos állami elkötelezéssel hadd hasonlítsam össze – bevallottan demagóg módon – a TAO-ból, vagyis az adóbevételekből a látványsportoknak s elsősorban a focinak juttatott tavalyi 66,5 vagy idei 55,8 milliárdot, amikor e sportágaknak elvben a közönségükkel és a hirdetőikkel kellene eltartatniuk magukat, vagy az 5 milliárdos szombathelyitől a 180 milliós mezőkövesdiig terjedő, összesen több mint 60 milliárdos idei stadionépítési beruházásokat. Ezek mellett még a Nemzeti Közszerződési Egyetem távlati, azaz több évre áthúzódó 30 milliárdos fejlesztése is eltöprel, hogy a többieknek jutó fillérekről ne is beszéljünk...

Mindazonáltal ne irigyeljük a rektorokat, mert az emelés csaknem 40 százalékát nekik kell kigazdálkodniuk – úgy, ahogy korábbi cikkünkben megjósoltuk: nyugdíjazásokkal, elbocsátásokkal, mert másképpen forrást, azaz tartós bérmeztakarítást nem fognak találni. Kezdjük már látni, mi értelme volt a kancellárok oda-ejtőernyőzésének: ők lesznek az EMMI kinyújtott karja, amivel kipréselik a szükséges pénzeket az intézményekből. És akkor nem beszéltünk azokról, akik nem adjunktusi és tanársegédi, hanem az ezekkel azonosan díjazott tudományos munkatársi és segédmunkatársi állásban vannak, és akiknek szintén meg kell majd emelni a bérét, akár a felsőoktatásban, akár kutatóhelyeken, például az MTA intézeteiben dolgoznak.

Erről persze az EMMI-nek nem kell nyilatkoznia, de azért illik tudnia róla, amikor a rájuk is vonatkozó törvényt megalkotja.

Átszabjuk a doktori képzést

Az 1993/94-ben elindult doktori képzést már sokszor szabályozták, nemcsak az átlagban ötévente hozott új felsőoktatási törvényekkel (melyek közül a legutóbbi már „nemzeti” rangra emelkedett) és azok számtalan módosításával, hanem a hasonló gyakorisággal megszülető kormányrendeletekkel, melyek pontosan meghatározzák a képzés körülményeit.

Mint már többször is kifogásoltam, ezek egyre inkább a megszámlálható tételek felől igyekeznek a minőséget biztosítani ahelyett, hogy tartalmi kérdésekre koncentrálnának. Ami akár érthető is lehet egy kis országban, ahol egy-egy szakterületen mindenki ismer mindenkit, s ezért a kölcsönös szívességeknek a minőségi követelmények eshetnek áldozatul, jöllehet ennek beismerése nem vet kedvező fényt a tudomány művelőire.

A nyári törvénymódosításnak a szeptemberi cikkemben (*A felsőoktatás a nyár után, ÉS, 2015/ 37.*) is említett azon momentumát, hogy ha úgy tetszik, az intézmény külföldi minősítő (ún. akkreditációs) szervezetre is hagyatkozhat, még pozitív fejleménynek is tarthatnánk, ha nem ütközne ki mögüle a vágy, hogy olyan képzéseket is el tudjanak fogadtatni, amelyek itthon nem kapták vagy nem kapnák meg az elismerést – éppen minőségi kifogások miatt.

De az egyik mostani törvényjavaslat még ezen is túltesz, amikor arra az eshetőségre, ha a külföldi minősítés negatív lesz, azt a formulát találja ki, hogy ilyenkor az Oktatási Hivatal „független szakértői véleményt is beszerezhet, illetve nemzetközi összehasonlító tanulmányokat készíttethet” – amire a szakma majd összekacsint, hiszen a „tudjukkik” fogják majd kiadni az oly szükséges pozitív véleményt.

Egy másik javaslat a „komplex vizsgát” vezeti be a nyelvújítás kori szép „szigorlat” szavunkat kidobva az ablakon – jöllehet a két vizsga funkciója között semmi különbség. A komplex vizsgát azonban majd a tudományágakon belül (fizika, történelem stb.) egyeztetni kell, ami érdekes konfliktusokhoz fog vezetni a tudósok között, ha mondjuk, egységes szakirodalmat kell kialakítani, valamint természetesen (!) tovább csökkenti az egyetemi autonómiát, csakúgy, mint a központilag meghozni szándékozott új habilitációs szabályok.

Mint utaltam rá, az egyik módosítási javaslatot már átfésülték, és kihagytak belőle olyan részleteket, amelyeket a bírálók joggal kifogásoltak, például azt, hogy a doktori tanulmányi idő végét a műhelyvitára beadott értekezéssel hozzák összhangba, hiszen a műhelyvita olyan előzetes „belső” ellenőrző eszköz, amelyet egyetlen más törvényhely sem említ, tehát hivatkozni sem lehet rá. Így viszont a képzésbe való belépéstől számított öt éven belül kell teljesíteni a publikációs követelményeket, „komplexvizsgázni” (nyilván ez lesz majd az új szavunk a szigorlatozásra), és leadni az értekezést annak végleges formájában, vagyis a korábbi javaslathoz képest 2-6 hónappal lerövidül a doktori hallgató rendelkezésére álló idő.

Erre ma még összesen nyolc éve van a doktorandusznak anélkül, hogy kiesne a rendszerből, és bizony sokan vannak, akik a teljes időt kihasználják. Éppenséggel ez húzódik meg az FS és az államtitkár statisztikái mögött, miszerint a beiratkozott hallgatóknak csak 22-23 százaléka szerez fokozatot. Mihály György professzornak, az Országos Doktori Tanács korábbi elnökének szíves közlése szerint az EMMI valószínűleg egybevette az ösztöndíjas és az önköltséges (költségtérítéses) diákokat, valamint csupán ötéves időkeretben vizsgálta a fokozatszerzést, ráadásul egy olyan módszerrel, amely adott diákokat követett öt évig, akik ha ez idő alatt nem szereztek fokozatot, akkor „kiestek”, s ez eleve téves eredményhez vezetett. A Mihály professzor által közétett statisztika viszont, amely az ODT honlapján látható, időhatár nélkül vizsgálta a fokozatszerzést, az adott évben fokozatot szerzett és felvett hallgatók számának aránya szerint, amely nagyjából 50 százalékos fokozatszerzési arányt adott, s ez több mint

kétszeres különbség, de az utóbbi jobban tükrözi az összes fokozat arányát az összes hallgatóhoz viszonyítva.

Nem beszélve arról, hogy ha egyszer nyolc év a „legális” határidő, akkor miért is kellene hibáztatni azt, aki ezt kihasználja? A statisztikai különbségből az is következik, hogy az átlagos fokozatszerzési idő ma több mint öt év, amit a doktori iskolák adatai is tanúsítanak. Ha még azt is hozzávesszük, hogy az önköltséges diák a saját pénzén tanul, vagyis nem „tartozik” az adófizetőnek, illetve az államnak azzal, hogy a neki juttatott pénzek ellenében (időre vagy egyáltalán) teljesítsen, akkor a mai helyzetkép még kedvezőbb. Végül olyanok is vannak, akik „kicsúsztak” a nyolc évből, de visszatérnek, újra szigorlatoznak, és megvédik az időközben elkészült értekezésüket.

A tervezett új szabályozás a „furkósbot és mézesmadzag” elvét fogja megvalósítani. Ha ugyanis a doktorandusz öt éven belül megszerzi a fokozatot, akkor 500 (vagy a legfrissebb hírek szerint 400) ezer forintos jutalmat kap, ha viszont nem, akkor doktori iskoláját a jövőben felveendő doktoranduszok után járó, fejenkénti állami támogatás 50 százalékos csökkentésével büntetik. (Szerencsére azt az ötletet már korábban elvetették, hogy a doktoranduszt magát kötelezzék visszafizetésre.) Arra hivatkoznak, hogy az ilyen jutalmazás külföldön, például Hollandiában megszokott. Nos, ez valószínűleg téves információ, mert holland kollégáim szerint egyetlen (biológiai) doktori képzés, továbbá egyetlen kórház van, ahol ehhez hasonló helyi premizálást bevezettek, én magam meg soha nem is hallottam efféle kormányzati ösztönzésről sehol a civilizált világban. A mai átlaggal számolva 1200 PhD-fokozat után ez évi 480-600 millió Ft-os kiadás lesz, amikor sok doktori iskola egy-egy doktorandusz után kapott éves képzési támogatása el sem éri a jutalom összegét...

A büntetésről pedig csak annyit, hogy a világon egyedülálló módon kötik meg ezzel a doktori iskolák kezét a minőségi szempontok érvényesítésében. Képzeli csak el, hogy mit kell majd kiállnia annak a (külső vagy, ami még rosszabb, a saját intézményből érkező belső) opponensnek, aki el mer utasítani egy disszertációt: örök ellenséggé válik, nézni rá, pedig csak bírálói szabadságával élt a szent tudomány nevében. De ilyesmire nyilván nem fog sor kerülni: opponenst csak az előre lefixált pozitív vélemény tudatában választunk majd, hiszen ki akarná a jövő évi finanszírozását elveszíteni?

Az időtartam kérdéséhez még hozzátenném, hogy a doktori kurzusokat elkezdők életkora nagyjából a 23-26. életévük között van. Mire a harmincas éveik elején-közepén végeznének, sok fiatal nő úgy gondolja, hogy lekésné a gyermekszülés, a családalapítás legkedvezőbb időszakát. A mi doktori iskolánkban volt már jó néhány többgyermekes, fiatal anya is, aki a családdal „a háta mögött” kezdett bele a doktori tanulmányokba, s ez szintén növeli a szükséges tanulmányi időt. Mindkét csoportnak szüksége volt és lesz arra, hogy kedvezményeket kapjon a rendszerben, mert csak fafejű oktatásirányítás ragaszkodna ahhoz, hogy a gyermekszülés vagy -nevelés nehézségei miatt ellehetetlenítse s ezzel diszkriminálja a fiatal diplomás anyákat. A jelenlegi szabályok szerint erre mód van; az újak azonban mintha nem tartalmaznának erre utalást.

Az ezer egyetem országa – újra

Húsz évvel ezelőtt, azon morogva, hogy hazánk minden kisvárosában volt egy önálló intézmény, a fenti címen írtam egy pamfletet, mert messziről nézve vicces volt, hogy minden megyeszékhelyen, de a megyék nagyobb városaiban is volt valamilyen főiskola, hiszen hajdan a helyi párt- és állami vezetőknek sikerült kijárniuk maguknak legalább egy fakultás vagy kihelyezett tagozat indítását. Kedvenc városomban két intézményben is lehetett lényegében ugyanazt tanulni, mert volt egy főiskola és egy egyetem is, háromnegyedrészt ugyanazokkal a tanszékekkel és szakokkal – ha nem is azonos végzettségi szintet kínálva. Igaz, annyi előnye volt ennek a helyzetnek, hogy ha valakinek kitelt a becsülete az egyik helyen, átmehetett a konkurenciához. És az is igaz, hogy az intézmények többségét nem egyetemnek hívták.

Aztán jött a 2000-ben végrehajtott nagy integráció, és kisebb-nagyobb hibákkal, amelyeket később

igyekeztek korrigálni (és most visszacsinálni, lásd a Corvinus budai karait), megszülettek a nagy, helyenként több városi székhellyel is bíró egyetemek. Ennek köszönheti a három régi vidéki egyetem, Debrecen, Pécs és Szeged, hogy visszaállítván régi egységüket az orvosi karokkal, most már akár versenyben is lehetnek a nagy nemzetközi rangsorokban.

Csak hogy az FS megszülte az „alkalmazott tudományok egyetemét” (ATE), amelyről már többször ironizáltam e helyütt, a törvény pedig a cím felvételének a kritériumait. A korábban elterjedt hírek szerint, amelyek forrása maga az államtitkár volt, az egri és szolnoki-kecskeméti főiskolák kerültek volna be először e „másodrendű frissességű egyetemek” közé. Mostanában azonban továbbiak neve is szerepel a listákon: a HVG egyik friss száma szerint úgy hírlik, hogy a bajai kivételével az összes főiskola ATE-vé (de hivatalos nevében jelző nélküli egyetemmé) alakulhat. Egy előző időszakban azzal vásárolták meg a főiskolai vezetők jóindulatát, hogy rektoroknak nevezhették magukat (és ahhoz illő fizetést is kaphattak). Most az intézményüket nevezhetik át egyetemmé. Vajon legközelebb mit tudnak felkínálni nekik?

Arról pedig még mindig nincs hír, hogy milyen külön „lex Rottenbiller utcaival” fogják törvényesíteni az Állatorvos-tudományi Egyetemnek a gödöllői válópere utáni (újra)alapítását, hiszen még az új, enyhített feltételeknek sem felel meg, mint azt már korábban megírtam (*A felsőoktatás a nyár után*).

Diplomamentés határidők nélkül

Tavalyi adatok szerint addig 50 ezer hallgató nem tudta megszerezni a diplomáját, mert nem volt meg a nyelvvizsgálója. Mielőtt a diákokat hibáztatnánk, lássuk világosan, mi vezetett ide. A 2000-es évek elején, miközben megszigorították a nyelvi követelményeket, azaz középfokú nyelvvizsgálóhoz kötötték a diplomát, a rendszeres megszorító programok jóvoltából az intézmények felszámolták nem szakmai tanszékeiket, elsősorban a nyelvi lektorátusokat, amelyek addig a nyelvórákat tartották. A kormányzat tehát tanulmányi követelményeket írt elő, de nem biztosította az azok teljesítéséhez szükséges feltételeket. A visszás állapotok kárvallottai a diákok voltak, akiknek a szabad piacról kellett megszerezniük a nyelvtudást. Mivel pedig a kredites követelmények között a nyelvtudás nem szerepelt, ezt az évek során nem tudták, nem is akarták összegyűjteni, várva a csodára.

Ami a diplomamentő programmal be is következett, mert a 3 milliárd forintnyi keret révén ingyen juthatnak nyelvvizsgaszintű tudáshoz. Ám ezzel csak részben oldották meg a problémát, hiszen ha a hallgató megfelelő nyelvtudás nélkül érkezik az egyetemre, akkor bizony az intézménynek kellene gondoskodnia arról, hogy a diplomához szükséges tudás megszerzésének feltételei rendelkezésére álljanak. Ha nem így lenne, akkor például a matematika tanszékek előírhatnák, hogy a záróvizsgára tisztában kell lenni a gráfelmélettel, de ilyen kurzust nem kínálnak fel. Aki diplomázni akar, az keressen egy magántanárt, aki megtanítja neki a pénzéért.

Ma a felvettek valamivel több mint fele rendelkezik nyelvvizsgával. Persze ha majd eljön a Kánaán, és minden érettségizett középfokú nyelvvizsgával a zsebében jelentkezik továbbtanulásra, egyetemi nyelvtanfolyamokra már nem lesz szükség. De addig a jellegzetes magyar módszer, a „megkövetelem, de nem biztosítom a feltételeket”, nyugodtan élhet tovább.

Ösztöndíjat a hallgatóknak!

Pontosabban még több ösztöndíjat, ugyanis a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája a jelenlegi évi 21 milliárdos keretet emelné meg 9 milliárddal, hogy jobban ösztönözze a tanulmányi munkát – egyetértésben az államtitkársággal. Ennek az összegnek nyilván nem lesz olyan része, amelyet a HÖÖK-nak ki kellene gazdálkodnia, szemben a fentebb említett 13 milliárdos béremeléssel, amelyből csak 6 (vagy 8?) milliárdot fedez a központi költségvetés. Könnyen előfordulhat tehát, hogy a doktori és a hallgatói ösztöndíjak megemelésére fordított összegek messze meghaladják az őket oktató tanárok

szerény béremelésének kormányzati keretét. Sebaj, a szegény tanársegédeknek és adjunktusoknak legalább lesz kitől kölcsönkérniük (mert a docensekhez inkább ne forduljanak)...

A HÖÖK javaslatot előterjesztő elnöke a sajtóhírek szerint egyetlen szót sem vesztegetett arra, hogy az ösztöndíjnak esetleg a társadalmi mobilitást is elő kellene segítenie abban az országban, ahol az oktatás kiváltságaiból egyre nagyobb rétegek vannak kizárva, jóllehet a tehetség nem a szülők anyagi lehetőségei szerint oszlik el. Ha már az oktatási kormányzat nem vesz tudomást az e tekintetben egyre romló helyzetről, legalább a hallgatók képviselőitől várhatná el az ember, hogy hangot adjanak e panaszoknak.

MNB-t minden egyetemre!

A Magyar Nemzeti Bank is megtáltosodott az oktatást illetően. A korábbi kecskeméti főiskola-alapítási (vagy csak -vásárlási?) kísérlet és a Corvinuson születetett támogatási megállapodás után most az új kormánylap hozta le nagybetűs címben, hogy *Különleges doktori képzést indított a magyar jegybank*. A cikk, valamint az MNB alapítványának a videójában mondtak szerint szeptember óta már 63 diák tanul „Magyarország egyik legnagyobb szabású doktori programjában”, ami fölöttébb furcsa, mert sem a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság, sem az ODT ezzel foglalkozó honlapja nem tud az „egyedülálló geopolitikai és geoökonómiai doktori iskoláról”. De nem is tudhat, hiszen ha még csak most kötötték a megállapodást, akkor meg sem hirdethették tavasszal, és nem is vehettek fel rá a nyáron semennyi hallgatót sem. Péccsett ugyan van egy rég bejegyzett és jól működő Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola, de sem ennek, sem az egyetemnek a honlapja nem tud az új képzésről, és arról sem, ez miként viszonyul majd az eddigihez.

Pedig nem akárki nyilatkozik az ügyben: az MNB „oktatási igazgatója” nem más, mint a Magyar Rektori Konferencia Titkárságának vezetője, azaz a szervezet főtitkára, akinek tehát hivatalból értenie kellene az ilyen képzések indításához, s aki a cikkben aztán kifejti, hogy még csak most fogják beadni az akkreditációs kérvényt, de már „híres külföldi kutatók tartanak előadásokat a bank alapítványának a segítségével”. Nos az egyikük, Eyal Winter, valóban jól dokumentált kutatási portfólióval rendelkezik, bár inkább a gazdaság- és játékelméletet illetően, a másikuk, az argentin Mercedes Botto azonban nemzetközi viszonylatban valójában kezdőnek számító (és csak spanyolul publikáló) szerző.

Sebaj, pénz az lesz az alapítványokból, főleg az MNB „tudományos fokozattal rendelkező munkatársai” számára, akik révén „az egyetem és az MNB közösen döntene a tudományos és gazdasági kérdésekben”. Az MNB autonómiáját legalább semmi nem fenyegeti.

Kancellár a csónakban

Dicstelen véget ért a szegedi kancellár pályája: bár motivációs levélben még ilyet írt: „az intelligencia egy bizonyos szintig velünk születik”, egy csupán provokációként sikeres Facebook-bejegyzése miatt le kellett mondania. Ezt használta ki az államtitkár, hogy az ATV-ben bizonygassa, milyen eredményes a kancellárok működése. Ugyan nem tért ki a Corvinus Egyetem nyári jelentésére, amely egy gyorsfelmérés alapján úgy ítélte, az érintettek annak bevezetése előtt inkább negatívnak, mint pozitívnak minősítették a kancellári rendszert; inkább azt tartotta fontosnak közölni, hogy hála a kancellároknak az intézmények adóssága, pontosabban a kifizetetlen számlák végösszege csökkent. Az interjúra két ábrát is magával vitt, melyeket azonban nem sikerült a nézőknek bemutatni, viszont a riporter kérdésére azt mondta, hogy szemben a korábbiakkal, amikor az állam átvállalta a tartozásokat, idén „erre az állam nem költött semmit, hanem olyan projektekre kaptak forrásokat, amelyek ennek az adósságállománynak az újratermelődését akadályozták meg”. Ettől persze még nem lett világosabb, hogy mit tett az állam és mit a kancellárok, bár egy friss *hvg.hu*-cikk szerint EU-s pályázati pénzeket forgattak be, azaz valódi konszolidáció valójában nem történt.

Egy év alatt szerinte a szegedi kancellár megfordította a trendet: az adósságállomány csökkent, a pénzkészlet növekedett. Ha cinikus lennék, akkor azt mondanám, hogy várjuk meg, amíg az utód felbontja az első borítékot abból a háromból, amit az elődje hagyott neki, ha netalán baj lenne.

De mivel nem vagyok az, csak egy személyes történetemet osztom meg az olvasóval. Ketten kerültünk kezdő gyakornokként egyazon időben állásba. Kollégámról az a hír járta, hogy a neves gimnáziumból azért bocsátották el, mert amikor a „glory” szó jelentését magyarázta a diákoknak, jobb híján a teremben lévő Lenin-mellszobor feje köré rajzolt egy kört. Mi meg azon mulattunk, hogy nem azért tették ki a szűrét, mert nem tudott elég jól angolul (hiszen a „glory” dicsőséget jelent, nem glóriát), hanem mert megszenstelenítette a bálványt.

*

Tavaly ilyenkor egy felsőoktatási bennfentest kérdeztem, vajon várható-e a terület költségvetésének növekedése, illetve az autonómia visszaállítása. Mindkét kérdésre tagadó volt a válasza. Most azonban látjuk, hogy a pénzek elkezdtek csurogni, ha egyelőre nem is stadionnyi szélességű sugárban és nem is csak a kormány felől. Ennek az oka pedig nem más, mint az a rendszeresen ismétlődő gyakorlat, hogy ha bizonyos szervezeti változásokat hajlandóak lenyelni a meghatározó aktorok, akkor állam bácsi vagy éppen egy államközeli intézmény kinyitja a pénztárcáját. Ez a gyakorlat pedig tökéletesen ellentétes az egyetemi szféra általános működési elvével, amely szerint azt fizetjük meg, aki jól teljesít, és nem azt, aki engedelmes.